

تلخیص تقویم تاریخ

فرهنگ و تمدن اسلام و ایران (زندگینامه اندیشمندان)

نویسندگان:

دکتر علی اکبر ولایتی

دکتر محمدرضا شمس اردکانی،

دکتر محمدرضا مخبر دزفولی، فرید قاسملو

تلخیص: دکتر محمد حنیف

تلخیص تقویم تاریخ فرهنگ و تمدن اسلام و ایران/ علی اکبر ولایتی... [و دیگران]؛ تلخیص محمد حنیف،
تهران: صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، مرکز تحقیقات، ۱۳۹۰.
۲۸۶ص.

۹۷۸-۹۶۴-۷۳۷۸-۲۱-۵ : ۹۰۰۰۰ ریال

علی اکبر ولایتی، محمدرضا شمس اردکانی، محمدرضا مخبردزفولی، فرید قاسملو.
این کتاب تلخیصی از کتاب "تقویم تاریخ و فرهنگ و تمدن اسلام و ایران" تألیف علی اکبر ولایتی ... [و
دیگران] است.

اسلام - تاریخ - دانشمندان اسلامی - سرگذشتنامه - ایران
صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، مرکز تحقیقات

۹۷۸-۹۶۴-۷۳۷۸-۲۱-۵ / BP ۵۴

۲۹۷/۹۹

۲۳۳۳۱۶۵

مرکز تحقیقات

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

تلخیص تقویم تاریخ

فرهنگ و تمدن اسلام و ایران (زندگینامه اندیشمندان)

نویسندگان: دکتر علی اکبر ولایتی، دکتر محمدرضا شمس اردکانی،

دکتر محمدرضا مخبردزفولی، فرید قاسملو

تلخیص: دکتر محمد حنیف

چاپ اول: ۱۳۹۰

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۹۰۰۰ تومان

چاپ و صحافی: سروش

کلیه حقوق این اثر متعلق به مرکز تحقیقات است.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۳۷۸-۲۱-۵ - ۹۷۸-۹۶۴-۷۳۷۸-۲۱-۵ ISBN: 978-964-7378-21-5

تهران، خیابان ولیعصر، خیابان هتل استقلال، ساختمان اداری جام جم،
طبقه دوم، مرکز تحقیقات صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران
تلفن و نمابر: ۲۲۰۱۳۵۸۶

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲۳	پیشگفتار.....
۲۵	محمد بن عبدالله (ص)، پیامبر اسلام.....
۲۸	فاطمه زهرا (س).....
۳۰	علی بن ابی طالب (ع)، امام اول.....
۳۳	حسن بن علی (ع)، امام دوم.....
۳۵	حسین بن علی (ع)، امام سوم.....
۳۹	علی بن حسین (ع)، امام چهارم.....
۴۱	محمد بن علی (ع)، امام پنجم.....
۴۳	جعفر بن محمد (ع)، امام ششم.....
۴۶	موسی بن جعفر (ع)، امام هفتم.....
۴۹	علی بن موسی (ع)، امام هشتم.....
۵۲	محمد بن علی (ع)، امام نهم.....
۵۵	علی بن محمد (ع)، امام دهم.....
۵۷	حسن بن علی (ع)، امام یازدهم.....
۶۰	حجت بن الحسن، مهدی موعود (عج)، امام دوازدهم.....
۶۳	آخوند پنجو.....
۶۴	آتش، محمد امین.....
۶۵	آدم بنوری، ابو عبدالله آدم بن اسماعیل.....
۶۶	آذربایجانی، میرزا رضی.....
۶۷	آذر بیگدلی.....
۶۸	آذری طوسی.....

۶۹	آزاد بلگرامی
۷۰	آزردہ دہلوی
۷۱	آصف جاہ، نظام الملک قمرالدین
۷۲	آصف الدولہ، اللہ یار خان
۷۳	آصف الدولہ، میرزا عبدالوہاب خان
۷۴	آصفی مہروی
۷۵	آفاق بیگہ جلاپر
۷۶	آقا بزرگ طهرانی
۷۷	آقا حصاری، حسن
۷۸	آق سراپی، کریم
۷۹	آق سراپی، محب الدین محمد
۸۰	آل طباطبایا
۸۲	آملی، بہاء الدین
۸۳	آملی، عزالدین
۸۴	آبان بن ابی غیّاش
۸۵	آبان بن تغلب
۸۶	آبان بن عثمان
۸۷	ابدال بیگ
۸۸	ابدال چشتی
۸۹	ابراہیم ادم
۹۰	ابراہیم بن جریر
۹۱	ابراہیم بن سنان
۹۲	ابراہیم بن سیار نظام

۹۳	ابراهيم بن محمد بن ابی یحیی
۹۴	ابراهيم بن یعقوب
۹۵	ابراهيم خواص
۹۶	ابراهيم رقی
۹۷	ابراهيم سلطان بن شاهرخ
۹۸	ابراهيم کلانتر شیرازی
۹۹	ابراهيم میرزا
۱۰۰	ابریشمی، محمد
۱۰۱	ابزری، علی بن محمد
۱۰۲	ابن آتار
۱۰۳	ابن ابی اشعث فارسی
۱۰۴	ابن ابی اصیبعه
۱۰۵	ابن ابی الیان
۱۰۶	ابن ابی الحکم
۱۰۷	ابن ابی الخیر زرکوب شیرازی
۱۰۸	ابن ابی الذم
۱۰۹	ابن ابی الرجال
۱۱۰	ابن ابی العوجاء
۱۱۱	ابن ابی خیشمه
۱۱۲	ابن ابی شیه
۱۱۳	ابن ابی صادق
۱۱۴	ابن ابی طاهر طیفور
۱۱۵	ابن ابی طی

- ١١٦..... ابن ابى لیلی
- ١١٧..... ابن ابى یعلی
- ١١٨..... ابن اُثال
- ١١٩..... ابن اثیر، ابوالحسن علی
- ١٢٠..... ابن اثیر، ابوالسعادت مجدالدین مبارک
- ١٢١..... ابن احم
- ١٢٢..... ابن الخو
- ١٢٣..... ابن اُزرق، شمس الدین ابوعبدالله محمد
- ١٢٤..... ابن اسحاق، ابوعبدالله
- ١٢٥..... ابن اسفندیار
- ١٢٦..... ابن اشعث کوفی
- ١٢٧..... ابن اَعْتَم کوفی
- ١٢٨..... ابن آکفانی
- ١٢٩..... ابن اَمشاطی
- ١٣٠..... ابن اُمیل
- ١٣١..... ابن امین، ابراهیم بن یحیی
- ١٣٢..... ابن ایاس
- ١٣٣..... ابن ایوب
- ١٣٤..... ابن بابویه، ابوجعفر محمد
- ١٣٥..... ابن بشکوال
- ١٣٦..... ابن بطریق، ابوحسین
- ١٣٧..... ابن بطلان
- ١٣٨..... ابن بطوطه

- ۱۴۰..... ابن بَطَّه عَکْبَری
- ۱۴۱..... ابن بلخی
- ۱۴۲..... ابن بنّای مراکشی
- ۱۴۳..... ابن بواب
- ۱۴۵..... ابن بی بی
- ۱۴۷..... ابن بیطار
- ۱۴۸..... ابن تغوی بردی
- ۱۴۹..... ابن تلمیذ
- ۱۵۰..... ابن تیمیه، فخرالدین ابوعبدالله محمد
- ۱۵۱..... ابن جُبَیْر
- ۱۵۲..... ابن جزّار
- ۱۵۴..... ابن جزله
- ۱۵۵..... ابن جلاء
- ۱۵۶..... ابن جُلْجُل
- ۱۵۷..... ابن جوزی
- ۱۵۸..... ابن حُبَیْش
- ۱۵۹..... ابن حَجَر عَسْقَلانی
- ۱۶۱..... ابن جَحّی
- ۱۶۲..... ابن حَوْقَل
- ۱۶۳..... ابن خردادبه
- ۱۶۴..... ابن خطیب
- ۱۶۶..... ابن خفیف شیرازی
- ۱۶۸..... ابن خَلْدُون، ابوزکریا یحیی

۱۶۹.....	ابن خلدون، ابوزید عبدالرحمان
۱۷۱.....	ابن خَلَّکان
۱۷۲.....	ابن خَمَّار، حسن بن سوار
۱۷۳.....	ابن خَوَّام
۱۷۴.....	ابن دانیال
۱۷۵.....	ابن دایه، احمد بن یوسف
۱۷۶.....	ابن دُمَاق
۱۷۷.....	ابن راوندی
۱۷۸.....	ابن رُبَّن طبری
۱۷۹.....	ابن رُشد
۱۸۰.....	ابن رُقَیقه
۱۸۱.....	ابن رومیّه
۱۸۳.....	ابن زُبَیر
۱۸۴.....	ابن ساعاتی
۱۸۵.....	ابن سَبَین
۱۸۷.....	ابن سراپیون
۱۸۸.....	ابن سِکَیت
۱۸۹.....	ابن سَلیم
۱۹۰.....	ابن سَمْع
۱۹۱.....	ابن سینا
۱۹۳.....	ابن شاطر
۱۹۵.....	ابن شاکِر کُتبی
۱۹۶.....	ابن شِبل

۱۹۷.....	ابن شدّاد.....
۱۹۸.....	ابن شَیْظِر.....
۱۹۹.....	ابن شهاب زهري.....
۲۰۱.....	ابن صلاح.....
۲۰۲.....	ابن صيرفي، ابوبکر يحيى.....
۲۰۳.....	ابن صيرفي، نورالدين علي.....
۲۰۴.....	ابن طَیْل، ابوبکر محمد.....
۲۰۶.....	ابن طقطقي.....
۲۰۷.....	ابن طَمْلُوس.....
۲۰۸.....	ابن طولون.....
۲۱۰.....	ابن طيب.....
۲۱۱.....	ابن عالمه.....
۲۱۲.....	ابن عبدالبَر.....
۲۱۳.....	ابن عبدالحَکَم.....
۲۱۴.....	ابن عبدوس، ابو عامر.....
۲۱۵.....	ابن عَبري.....
۲۱۶.....	ابن عديم.....
۲۱۷.....	ابن عربشاه.....
۲۱۸.....	ابن عَرَبِي.....
۲۱۹.....	ابن عَزَم.....
۲۲۰.....	ابن عَطَا.....
۲۲۲.....	ابن عطاش.....
۲۲۳.....	ابن عِمَاد.....

۲۲۴.....	ابن عَیْبَه
۲۲۵.....	ابن قُرَات
۲۲۶.....	ابن قَرَضِی
۲۲۷.....	ابن فضل الله عَمَرِی
۲۲۸.....	ابن فَضْلَان
۲۲۹.....	ابن قَلَوَس
۲۳۰.....	ابن قُورَک اصفهانی
۲۳۱.....	ابن قُوطِی
۲۳۲.....	ابن فهد، عبدالعزیز بن عمر
۲۳۳.....	ابن قُتَیْبَه
۲۳۴.....	ابن قَلَانَسِی
۲۳۵.....	ابن کُتَیْبِی
۲۳۶.....	ابن کثیر
۲۳۷.....	ابن ماجد
۲۳۸.....	ابن مارِشْتَانِیَه
۲۳۹.....	ابن ماکولا
۲۴۰.....	ابن مُتَوَّج
۲۴۱.....	ابن مُجَاوِر
۲۴۲.....	ابن مجدی
۲۴۳.....	ابن مَرْدَوِیَه
۲۴۴.....	ابن مِطْرَان
۲۴۵.....	ابن مُقَفَّع
۲۴۷.....	ابن مُقْلَه

۲۴۹	ابن مُنْجَب.....
۲۵۰	ابن مَندویه اصفهانی.....
۲۵۱	ابن مَندَه، ابوزکریا.....
۲۵۲	ابن مَندَه، ابو عبدالله محمد.....
۲۵۳	ابن میمون.....
۲۵۵	ابن نَجَّار.....
۲۵۶	ابن ندیم.....
۲۵۷	ابن نصوح.....
۲۵۸	ابن نظر.....
۲۵۹	ابن نقطه، ابوبکر معین الدین.....
۲۶۰	ابن واصل.....
۲۶۱	ابن وافی.....
۲۶۲	ابن وَرْدی.....
۲۶۳	ابن وصیف شاه.....
۲۶۴	ابن هَبَل.....
۲۶۵	ابن هشام.....
۲۶۶	ابن هندو.....
۲۶۷	ابن هیثم.....
۲۶۹	ابن یمین.....
۲۷۱	ابن یونس، ابوالحسن علی.....
۲۷۳	ابو احمد عسکری.....
۲۷۴	ابو احمد کاتب.....
۲۷۵	ابوالعلاء بهشتی.....

۲۷۶	.....	ابوجعفر خازن
۲۷۷	.....	ابوالجود
۲۷۸	.....	ابوالحسن علی بن نافع زریاب
۲۸۰	.....	ابوالحسن علی ربیع
۲۸۱	.....	ابوالحسین بن کشکریه
۲۸۲	.....	ابوالفداء
۲۸۴	.....	ابوالفضل ختلی
۲۸۵	.....	ابوالفضل سرحسی
۲۸۶	.....	ابوالفضل عبیدالله بن احمد میکالی
۲۸۷	.....	ابوالکلام آزاد
۲۹۰	.....	ابوالهیثم
۲۹۱	.....	ابوحاتم سیجستانی
۲۹۳	.....	ابوحنیفه اسکافی
۲۹۴	.....	ابوحنیفه، نعمان بن ثابت
۲۹۶	.....	ابوزین کخال
۲۹۷	.....	ابوسعید منصور بن حسین (آبی)
۲۹۸	.....	ابوسعید ابوالخیر
۳۰۱	.....	ابوسعید سجزی
۳۰۳	.....	ابوسهل بن نوبخت
۳۰۴	.....	ابوسهل کوهی
۳۰۶	.....	ابوسهل مسیحی
۳۰۷	.....	ابوشامه
۳۰۸	.....	ابوطالب مکی

- ۳۰۹..... ابو عبد الرحمن سَلَمی
- ۳۱۰..... أبو عثمان دِمَشقی
- ۳۱۱..... ابوعلی سیاه مَرُوزی
- ۳۱۲..... ابوعلی مِسْکُونِه
- ۳۱۳..... ابو کامل
- ۳۱۴..... ابو محمد مَرُوش نیشابوری
- ۳۱۵..... ابو مخنف
- ۳۱۶..... ابو مَدائین
- ۳۱۷..... ابو مسلم خراسانی
- ۳۱۹..... ابو معشر بلخی
- ۳۲۰..... ابو نصر سَرَّاج
- ۳۲۲..... ابو نصر فارسی
- ۳۲۳..... ابو هاشم صوفی
- ۳۲۴..... ابو یعقوب کروتی
- ۳۲۵..... ابو یوسف، یعقوب بن ابراهیم
- ۳۲۶..... ابهری، اثیرالدین
- ۳۲۷..... اَحْزار
- ۳۲۸..... احمد بن ابی الحواری
- ۳۲۹..... احمد بن ابی ذؤاد ایادی
- ۳۳۱..... احمد موسی
- ۳۳۲..... احمد وقار
- ۳۳۳..... اختری یزدی
- ۳۳۴..... اختیار منشی

- ۳۳۵..... آنحسینکی، اثیرالدین
- ۳۳۶..... اذریسی، ابو عبدالله محمد
- ۳۳۷..... ادیب صابر ترمذی
- ۳۳۸..... ارجانی، ابوزید
- ۳۳۹..... اردبیلی، صفی الدین
- ۳۴۱..... ارزانی دهلوی، محمد اکبر
- ۳۴۲..... ارغون کاملی
- ۳۴۳..... ارموی، سراج الدین
- ۳۴۳..... برخی منابع
- ۳۴۴..... ارموی، صفی الدین
- ۳۴۵..... ازرقی هروی
- ۳۴۶..... استرآبادی، ابراهیم
- ۳۴۷..... استرآبادی عبدالحی
- ۳۴۸..... استرآبادی، میرزا مهدی خان
- ۳۴۹..... اسحاق بن حسین
- ۳۵۰..... اسحاق بن حُثَین
- ۳۵۱..... اسحاق بن سلیمان اسرائیلی
- ۳۵۲..... اسحاق موصلی ارجانی
- ۳۵۳..... اسدآبادی، سید جمال الدین
- ۳۵۵..... اسدی طوسی
- ۳۵۶..... آسفزاری
- ۳۵۷..... اسکافی، ابن همام
- ۳۵۸..... اسکندر بیک منشی

۳۵۹.....	اسماعیل جلایر
۳۶۰.....	اسماعیل نقاشباشی
۳۶۱.....	أَسْمَر
۳۶۲.....	اسیر اصفهانی
۳۶۳.....	اسیری لاهیجی
۳۶۴.....	اشرف مراغی
۳۶۵.....	اصطخری، ابواسحاق
۳۶۶.....	أَصْطَرلابی
۳۶۷.....	اصفهانی، ابراهیم
۳۶۸.....	اصفهانی، ابوالفرج
۳۶۹.....	اصفهانی، ابوتراب
۳۷۰.....	اصفهانی، ابونُعیم
۳۷۱.....	اصفهانی، جمال الدین
۳۷۲.....	اصفهانی، عبدالجبار
۳۷۳.....	اصفهانی، محمد صالح
۳۷۴.....	اصفهانی، میرزا غلام رضا
۳۷۵.....	اصفهانی، نجفعلی
۳۷۶.....	اظهر تبریزی
۳۷۷.....	اعتضاد السلطنه
۳۷۹.....	اعتماد السلطنه، محمد حسن خان
۳۸۱.....	افسر، عبدالرحیم
۳۸۲.....	افشار أرموی، ابوالحسن
۳۸۳.....	افشار، محمد حسن خان

۳۸۴.....	افلاکی، شمس الدین.....
۳۸۵.....	اقلیدسی.....
۳۸۶.....	اُغ بیگ.....
۳۸۷.....	الله وردی خان.....
۳۸۸.....	الهی اُردبیلی.....
۳۸۹.....	امامی هروی، رضی الدین.....
۳۹۰.....	امامی هروی، محمد.....
۳۹۱.....	امیدی تهرانی.....
۳۹۲.....	امیر حسینی هروی.....
۳۹۳.....	امیر خسرو دهلوی.....
۳۹۴.....	امیر شاهی سبزواری.....
۳۹۵.....	امیر علیشیر نوایی.....
۳۹۶.....	امیر کبیر، میرزا تقی خان.....
۳۹۸.....	امیر مُعزّی.....
۳۹۹.....	امین الدوله، میرزا علی خان.....
۴۰۰.....	امین الضرب، محمد حسن.....
۴۰۱.....	انصاری، خواجه عبدالله.....
۴۰۲.....	آنطاکی.....
۴۰۳.....	انوری.....
۴۰۴.....	انوشیروان بن خالد.....
۴۰۵.....	اوحدی مراغه‌ای.....
۴۰۶.....	اومانی، اثیر الدین.....
۴۰۷.....	اهلی شیرازی.....

۴۰۸.....	اهوازی، ابوالحسن
۴۰۹.....	ایچی، قاضی عضدالدین
۴۱۰.....	ایران شهری، ابوالعباس
۴۱۱.....	ایلاق، شمس الدین
۴۱۲.....	باباافضل کاشانی
۴۱۳.....	باباجان حافظ تربتی
۴۱۴.....	بابارکن الدین شیرازی
۴۱۵.....	باباشاه اصفهانی
۴۱۶.....	باباطاهر عریان
۴۱۷.....	بابا فرج تبریزی
۴۱۸.....	بابا فغانی
۴۱۹.....	بابرتی
۴۲۰.....	باخرزی، ابوالمفاخر
۴۲۱.....	باخرزی، سیف الدین ابوالمعالی
۴۲۲.....	باربد
۴۲۳.....	باعندی
۴۲۴.....	باقلانی
۴۲۵.....	باهلی
۴۲۶.....	بایزید بسطامی
۴۲۸.....	بایزید بسطامی ثانی
۴۲۹.....	بایسنقر میرزا
۴۳۱.....	بتانی، ابو عبدالله محمد
۴۳۲.....	بجهای ناصر

بحرالعلوم ابوالعياش.....	۴۳۳
بحرانی، ابوعلی جمال‌الدین.....	۴۳۴
بحرانی، هاشم بن سلیمان.....	۴۳۵
بحرق، جمال‌الدین محمد بن عمر.....	۴۳۶
بخارایی، ناصر.....	۴۳۷
بخاری، امیراحمد بن محمد.....	۴۳۸
بخاری، صلاح بن مبارک.....	۴۳۹
بُختیشوع، خاندان.....	۴۴۰
بدائونی، عبدالقادر.....	۴۴۲
بَدَخْشِی، محمدامین.....	۴۴۳
بَدَخْشِی، نورالدین جعفر.....	۴۴۴
مظفر، بدرالدین.....	۴۴۵
بدلیسی (حکیم‌الدین ادریس بن حسام‌الدین علی بدلیسی).....	۴۴۶
بَدَوِی، احمد.....	۴۴۷
بَرَنی، ضیاء‌الدین.....	۴۴۸
بروجردی، میرزا محمودخان.....	۴۴۹
بزرگ‌بن شهریار.....	۴۵۰
بزرگمهر بُختگان.....	۴۵۱
بُستی، ابوحاتم.....	۴۵۲
بُسخاقِ أَطْعِمَه.....	۴۵۳
بَسْطامی، عبدالرحمان.....	۴۵۴
بَسَوِی، ابویوسف یعقوب.....	۴۵۵
بشربن مُعْتَمِر.....	۴۵۶

۴۵۷	بشیر حافی
۴۵۸	بصروی
۴۵۹	بصیر، ابوعلی
۴۶۰	بطروجی، ابواسحاق
۴۶۱	بغدادی، ابوحمزه
۴۶۲	بغدادی، ابو محمد رؤیم
۴۶۳	بغدادی، عبدالقاهر
۴۶۴	بغدادی، محمد بن سلیمان
۴۶۵	بغدادی، محمد بن عبدالمافی
۴۶۶	بغوی، ابوالحسن
۴۶۷	بقاعی، ابوالحسن
۴۶۸	بکری، ابوالمکارم
۴۶۹	بکری، ابوالنجم
۴۷۱	بلاذری، احمد
۴۷۲	بلخی، ابوالقاسم
۴۷۳	بلخی، ابوالمؤید
۴۷۴	بلخی، ابوزید

پیشگفتار

کتاب فرهنگ و تمدن اسلام و ایران از جمله آثاری است که در عین داشتن ارزش‌های علمی، از قابلیت‌های بالای اقتباسی نیز برخوردار است. شناسایی و معرفی اندیشمندان، ادیبان و دانشمندان و هنرمندان جهان اسلام و ایران و مهم‌تر از آن ارائه منابع در خور توجهی از زندگی هر یک از آنها گنجینه‌ای برای برنامه‌سازان رسانه ملی فراهم آورده است که بی‌شک می‌تواند مبنای ساخت صداها برنامه‌نمایی و غیرنمایی قرار بگیرد. اما حجم زیاد کتاب و گاه ارائه مطالب تخصصی، مانع ارتباط آسان‌تر و موثرتر برنامه‌سازان با این کتاب شده بود. از این رو، معاون محترم آموزش و پژوهش سازمان، جناب آقای دکتر غلامرضا، با برگزاری نشست‌هایی با آقای دکتر ولایتی به این نتیجه رسیدند که به منظور استفاده بهینه اصحاب رسانه از این دایرةالمعارف حجیم، خلاصه‌ای از آن تهیه و منتشر شود.

بر همین اساس، گروهی متشکل از پژوهشگران مرکز تحقیقات شامل خانم‌ها داوودآبادی فراهانی، الهه شایسته رخ، محبوبه علی محمدی و آقای علی عباسی با هدایت دکتر محمد حنیف، مسئولیت تلخیص جلد اول کتاب فرهنگ و تمدن اسلام و ایران را بر عهده گرفتند. تلخیص کنندگان کوشیدند تا آنجا که ممکن است، نشر و ترتیب مطالب حفظ شود. در خاتمه کتاب، جدول پیشنهادی نویسندگان را برای استفاده در برنامه تقویم تاریخ عیناً ارائه کردند و به برخی منابع هم اشاره نمودند.

با این حال بر این نکته تأکید دارند که در صورت انتخاب شخصیتی برای تهیه برنامه رادیویی یا تلویزیونی، نه تنها مراجعه به اصل کتاب، که استفاده از تمامی منابع مورد نظر نویسندگان اولیه آن، لازم و ضروری است. امید که حاصل کار مفید بوده باشد.